No. ४५३९

Title लघ्व होम पद्धतिः

Author x

Extent १२ Age ५

Subject धर्मशास्त्रं

𑆬𑆔𑆶𑆲𑆾𑆩𑆥𑆢𑇀𑆣𑆠𑆴𑆂

𑆣𑇔𑇕𑇓𑇙

व°
६

दिकितनाहानेमालि रिलोमि

ॐ स्वस्ति श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ जलकुंभहोमविधिः । श्रीकामादिः प्रशस्ते स्थाने कूपे [illegible] जलाशया दौ स्वस्ति तन्त्र
व हारीतिनापा [illegible] ततः सपत्नीको यजमानः [illegible] मांगलिको [illegible] देश [illegible] मुखको मो
जलकुंभहोमेना [illegible] इति संकल्प्य । मंडपात् बहिः पश्चिमदेशे गणेशपूजनं पुण्याहवाचनं मा
तृकापूजनं नांदी [illegible] त्विग्वरणं कुर्यात् । तत्राचार्यवरणमंत्रः । उपाचार्य स्तु पश्चात्
गैशाकादीनां [illegible] स्पति । तथा त्वं मम यज्ञेऽस्मिन् आचार्यो भव सुव्रत । ततो ब्रह्मा चतुर्मुखो ब्रह्मा
सर्ववेदधरः प्रभुः । तथा त्वं मम यज्ञेऽस्मिन् ब्रह्मा भव द्विजोत्तम इति मंत्रेण ब्रह्मवरणं कृत्वा ॥
ऋत्विग्वरणं कुर्यात् । तत्र मंत्रः । अस्य यागस्य निष्पत्त्यै भवन्तोऽभ्यर्थिता मया । सुप्रसन्नाः प्रकु
र्वन्तु शांतिकं विधिपूर्वकं । तत्र ऋत्विजश्चत्वारः षोडश वा । शीघ्र कार्ये षोडशैव वा दत्वा सर्वे
नाचार्यमेव वा मधुपर्केणार्हयेत् । ततः सपत्नीकः साचार्यब्रह्मऋत्विको यजमानो मंग
लघोषेण संपूर्णकलशहस्तो [illegible] इदं कर्म [illegible] इति मंत्रघोषेण मंडपं प्रदक्षिणीकृत्य
पश्चिमद्वारेण प्रविशेत् । ततो मंडपान्तः पश्चिमदेशे उपविश्याचम्य प्राणानायम्य जलकुं
भं गतापामंडपदेवाता प्रतिष्ठापनमहं करिष्य इति संकल्प्य गौरसर्षपैः सर्वतो मंड
पान्तरमवकिरेत् । तत्र मंत्रः । पदत्र संस्थिते भूतं स्थानमाश्रित्य सर्वदा स्थानं त्यक्त्वा तु
तत्सर्वं यत्रस्थं तत्र गच्छतु । अपक्रामंतु भूतानि पिशाचाः सर्वतो दिशी । सर्वेषामविरोधेन
ब्रह्मकर्म समारभे तत । ततः पंचगव्येन कुर्यात् सर्वतः [illegible] गायत्रीवा हवनति त्र्येनापो हि ष्ठा
[illegible] [illegible]
[illegible] । ततो वेदां सर्वतो

मध्वादि विरप्रू(व्य) वेदिशि मंडपासन्नवेशिकेन । वारां द्व हिरण्य स्वभाजेशरूपा चतुष्कं तोरणासु
६ ठं नाम कलशं स्थं चिकित्वं । अग्निमीळे इति पूर्वे निधाय पश्चाद् तोरणाय नमो नम
इति नाममंत्रेण गंधादिना पूजयेत् । राजुर्बृहस्पतीत [illegible] न्यसेत् । तत्रैव कुः कल
राः स्थाप्याः । तत्र मंत्राः । मही द्यौरिति स्पर्शो भूम्याः । ओषधयः समितिपर्वा
रविहिषा । उपाकलशे इति कलशं संस्थाप्य । इमं मे गंगे इति जलेनापूर्य । गंधद्वारामिति
गंधं । हिरण्य । या ओषधीरिति सर्वौषधीः । विश्वा । काण्डात्काण्डादिति दूर्वाः । उपयामगृहीतोऽसीति पंच
पल्लवान् । स्योना पृथिवीति पंच मृदः । याः फलिनीरिति फलं । सहिरण्यानीति पंचरत्ना
नि । हिरण्यरूप इति हिरण्यं । युवा सुवासा इति वस्त्रेण रक्तसूत्रेण वेष्टयेत् । पूर्णा
दर्वीत्युपरि धान्यपात्रं । पूर्णपात्रं न्यसेत् । तत्र कलशे -- वाहनं । ततो दक्षिणे औ
दुंबरं [illegible] तोरणं रक्षोहेति नाममंत्रेण पूर्ववत् संपूज्य [illegible] कल
[illegible] कलशस्थापनं तत्र परमात्मा [illegible] पूजयेत् । ततः पश्चिमे प्ला
[illegible] कलशं [illegible] तोरणं [illegible] इति निधाय नाममंत्रे
[illegible] पूजाद्यं दत्वा [illegible] कलशस्था

पन्नं। तत्र अवाकु प्रतिमाकारयेत्। पूजयेच्च। तत उत्तरे वा टं स्थूलेत्र नाम कं पद्म विधि तं शं
जो देवीति निधाय नाम्नास पूज्य सोम स्के तु शानी स्त्र त्रन्यसेत्। ततः [illegible] न रास्का पन्नं। त
त्रैवि श्री शमाकारयेत् पूजयेच्च। ततः पूर्वद्वारे कलशद्वयं न्यसे चैरिस्तो दि पूर्वोक्त मंत्रै
स्थापयेत्॥ प्रतिकलशमं त्रावृत्तिः। ऐरावतकूलशाद्वयेन्यस्य पूजयेच्च। तत्र हंस्यैदिना
वत्विजो पूर्वद्वारे शांतिसूक्त जपार्थं ऋग्वेदः पञ्चपत्रा ह्योगा पत्रः सोमदेवतः। उपवित्रिगो त्र
स्तु विश्रेदु ऋत्विक् त्वं मे भव भवेति प्रत्येकं वृत्वा। उपग्निपीलइतिर्ने चेलाग्रस्येकं गंधादि
भिरूपचारैः पूजयेत्। ततः एह्येहि सर्वामरसिद्ध साध्यैरभिष्टुतो वज्रधरामरेश। सं
वीज्यमानोप्सरसांगणेन रक्षाध्वरं नो भगवन्नमस्ते। ओं इंद्र इहागच्छेह तिष्ठेति सां
गं सपरिवारं सायुधं सशक्तिकं द्वारकूलशे आवाह्य त्रातारमिंद्र इति इं पूजयित्वा। उपा
2 सुः शिरान इति पीतां पताकां पीतं ध्वजं चापि यहस्त दंडमुपस्थापयेत्। ततः सहस्रा [illegible] कं मन्त्रै
रावणस्थितं पीतं किरीटं कुंडल धरं दाक्षिणा वामकरस्थं वज्रोत्पलमिंद्र ध्यात्वा। इंद्रः सुरपतिः श्रे
ष्ठो वज्रहस्तो महाबलः। शतयज्ञाधिपो देवस्तस्मै नित्यं नमो नम इति नत्वा। इंद्राय सांगाय
सपरिवाराय सायुधाय सशक्तिकायैते माषभक्तबलिं समर्पयामीति बलिं दद्यात्। तत २
उपायम्य उपाञ्चेपगावा पूर्व [illegible] अम्नतं यम पूजयित्वा। छागस्कं

दक्षिण वामकरद्वयधृतशक्तिकं मंडलुं यज्ञोपवीतिनं ऽपग्निं ध्यात्वा। एह्येहि सर्वाम
रगुव्यवाहन मुनिप्रवर्यैरभि (तोऽभि) ष्टुत। तेजोवता लोकगणेन सार्द्धं ममाध्वरं पाहि कवे नमस्ते
। ओं यमाय इहागच्छ इति च तिसं (दिक्) [illegible] इत्यग्निं आवाह्य रक्तोपलाकी ध्वजं यपयं
शे॰ पे॰ ४ हस्तदंडं ऽपग्निं हृतभुग्धुपेत्। ततः स्वन्तो अग्ने इति ऽपग्निं गंधादिभिः संपूज्य। ऽपाघेयः
पुरुषो रक्तः सर्वदेवमयोऽव्ययः। धूमकेतुरजोध्यक्षस्तस्मै नित्यं नमो नमः इति ऽपग्निं सांगं
सपरिवारं सायुधं सशक्तिकं ध्येतं माषभक्तबलिं समर्पयामीति बलिं दद्यात्। ततो ऽपाग्ने
य दक्षिणे गत्वा। घृतहारशारदपर्यायवर्न्यैः कुंजरगं संस्थाप्य। वामनंदिग्गज तन्त्रयसेन। पूजे
पेद्धा ततो यजुर्वेदिनामृत्विजौ शीतिलपाद्यं। कतरशास्त्रोपनुवे हस्ते हुनो विष्णु देवतः। काश्य
पेयस्तु विप्रेंद्र हविकृत्यं प्रेमरवेचन ये। निप्रत्येकं दत्त्वा। इषेत्वोर्जे तिगंधादिभिरभ्यर्च्य। महिषा
रूढं धृतदंडपाशं दक्षिणवामकरद्वयं कृष्णौरुं नवयौवनं (पर्म) ध्यात्वा। एह्येहि वैवस्वत धर्मराजस
र्वामरैरर्चित धर्ममूर्ते। शुभाशुभानंदशुचामधीश शिवाय नः पाहि मरवं नमस्ते। सांगादिकं
विशिष्टधर्ममावाह्य कृष्णपताकां कृष्णध्वजं [illegible] यापरंगौरिति उच्छ्रयेत्। ततो यमायसोमम्मिति
[illegible] गंधादिभिः संपूज्य महामहिषमारूढं दंडहस्तं महाबलं। पाशहस्त्याविषेड्डोस्मिन्यू
[illegible] प्रतिगृह्यतां। [illegible] सांगं सपरिवारं सायुधं सशक्तिकं नत्वा। तस्मै एतं माषभक्तबलिं
[illegible] मीति बलिं दद्यात्। ततोऽपायमध्यने [illegible] त्यां पूर्वे [illegible] संस्थाप्य। कुमुदं कुर्जय

वसपूजयाम शक्रं महाकायं खड्गहस्तं महाबलं। नीलवर्णं … सवेष्टितं पीताम्बरधारं
त्रिनेत्रं नित्यं ध्यात्वा। एह्येहि रक्षोगणनायक स्वं वेतालपिशाचसंघैः। ममाध्वरं पाहि दिशा
यनाथ नैरृत नमस्ते भगवन्नमस्ते। भो निरृते इहागच्छ। इति सांगं सपरिवारं सायुधं सशक्ति पु ति३
कं द्वारकलशोपरि आवाह्य। नीलोत्पलाकं नीलवर्णं यमो खड्गहस्तं युक्तं सुखासनं तमि
निरृतिं गन्धादिभिः संपूज्य। निरृतिं खड्गहस्तं सर्वलोकैकपावनम्। आवाहयामि यज्ञे
स्मिन् पूजेयं प्रतिगृह्यतामिति नत्वा। ओं निरृते सांगाय सपरिवाराय सायुधाय सशक्तिकाय
पैतन्मासचन्दनं बलिं समर्पयामीति बलिं दद्यात्। ततः पश्चिमद्वारे कलशं पूर्ववत्
शा संस्थाप्य पूर्ववत् संस्थाप्य। ओं जनार्दनादि गजेन्द्र स्यस्तं पूज्य साम वेदिनाद्वृत्तिजो रत्नासा
मवेदस्तु पिंगाक्षो जगतः शक्रदेवता भारद्वाजस्तु विज्ञेय ऋत्विजस्तु मैत्रवरुणवेति प्रत्येक
3 कृत्वा। अथ वरुणायेति गन्धपुष्पोपचारैः संपूज्य मकरस्कंधारूढं पाशहस्तं शुक्लवर्णं किरीटिनं व
रुणं ध्यात्वा। एह्येहि यादोगण वारिधीनां गणेन पर्जन्यसहायसरोभिः। विद्याधरेन्द्रामरगी
यमान पाहि त्वं नमस्ते भगवन्नमस्ते। भो वरुण इहागच्छ इति प्रतिष्ठितिः सांगं सपरिवारं सायुधं स
शक्तिकं द्वारकलशोपरि आवाह्य श्वेतोत्पलाकं श्वेतध्वजमपि ममेव वरुणो युक्तं पेत। तत्रापामी
ति वरुणं संपूज्य। पाशहस्तं वरुणमपां सांपतिं मीशं। आवाहयामि यज्ञेस्मि [illegible] २
न्वरुणाय नमो नमः इति नत्वा। सांगोपरिवाराय सायुधाय सशक्तिकाय पैतन्मासचन्द

सप

बलिं समर्पयामीति बलिं दद्यात् । ततः [redacted] ॐ पावमध्ये वायव्यां पूर्णवत्कुजशनिधा

पतगपुच्छदंष्ट्रो सिद्धार्थैव संपूज्य मृगाधिरूढं धूम्रवर्णं सितांबरधरं वायुं ध्यात्वा । ऐह्येहि यज्ञे

मम रक्षणाय मृगाधिरूढः सह सिद्धसंघैः । आशाधिपः कालकदैः सहाय गृहाण पूजां भग

वन्नमस्ते । ओं वायो इहागच्छेह तिष्ठेति वायुं सांगं सपरिवारं सायुधं सशक्तिकं दारक

शं आवाह्य [illegible] ओं पताकां धर्जं वन वृषायो इति न्यसेत् । तेनैव वायुं ॐ पञ्चपर्च्यं । वायुमाकाशं गं

वेध पवनं वेगवद् इति । ॐ वायुरुग्रा मियद्भे स्मिन्पूजयेद् अति शहता मिति नत्वा । वायवे सांगाय

सायुधाय सपरिवाराय ससैन्याय शक्तिकायैतं माषभक्तबलिं समर्पयामीति बलिं दद्यात् । ततः ॐ पावमध्ये उत्त

रस्यां रेखायां ह्रदयं ग्रासं स्थापयित्वा । सार्वभौमं दिगाउ न्यसन् संपूज्य पर्वविद्यावलिजौ । बहुने

त्रोप वेदवेदान्तुष्टु ओं रुद्रदैवतः । वैशं पापं न विश्वेदुरागविकृत्यं मेऽमत्ये मदेतिपात्यकं शत्वा । शंनो

देवीरिति संपूज्य नरयुत विमानस्थं हारकेयूरवंतं मुकुटिनं कोदरं कुवेरं ध्यात्वा । एह्येहि य

ज्ञेश्वर यज्ञर क्षांलि धत्स्व नहं च गणेन सार्द्धम् । सर्वौषधीभिः पितृभिः सहैव गृहाण पूजां भगव

न्नमस्ते । ओं सोमेहागच्छेह तिष्ठेति सोमं सांगं सपरिवारं सायुधं सशक्तिकं आवाह्य हरितं पता

कां धर्जं यस्मा पापं स्वेति न्यस्य वयं सोमेति सोमं संपूज्य । सर्वेन हृत्नमध्ये तु सोमो राज्ञा यव

[illegible] तः । तस्मै पूजां ये वापनं हव्यं तयेन नमो नम इति नत्वा सोमाय सांगाय सपरिवारायैतं माष युधा य

[redacted] पयामीति बलिं दद्यात् । ततः ॐ पावमध्ये शान्यां गदाप [illegible] नि धाय सुपवतीकं मंग

...वृषभारूढं दक्षिण वामकरस्त्रपोवं त्रिशूलं धरं ईशानं ध्यात्वा। एह्येहि विश्वेश्वर शूल
धारिन् कपालखट्वांगधरेश सान्निध्यं। जो ये न यज्ञे ... पञ्च सिध्ये गृहाण पूजां भगवन्नमस्ते।
ओं ईशाने ... गर्भे ... तिष्ठति ईशानमसौ ओं सपरिवारं सायुधं सशक्तिकं आवाहयेत् सर्वग्वर्गो ...
ना को ... देव साविनरिस्स ... पेत। तमीशानमिति संपूज्य। वृषस्कंधसमारूढं शूल
हस्तं त्रिलोचनं। आवाहयामि यज्ञेस्मिन् पूजेयं प्रतिगृह्यतामिति नत्वा। ईशानाय सांगाय
सपरिवाराय सायुधाय सशक्तिकाय एतं मावन्न ... बलिं दद्यात्। ततः आवाहयेत् ईशानपूर्वयोर्मध्ये
ओं धउ ह्रिं रप। अनन्ते शयनासीनं फणा ... पद्मशंखचक्रोर्ध्वे धोदक्षिण वामकर
द्वयं वज्र गदाधरो ... वामकरद्वयं ... ध्यात्वा। एह्येहि पाताल ... नागोपनाथ
नरगीयमान। पद्मोरगेन्द्रा नरलोक संघैरनंतरहं ... दीपैं। जो अनन्ते ह्रागके तिष्ठति ओं
अनन्तसांग सपरिवारं सायुधं सशक्तिकं आवाहयामि ... पाताल ... श्री गोरिसु ...
गोरिति ... संपूज्य। ... पुष्प ... तस्मै नित्यं नमो
नम इति नत्वा। अनन्ताय सांगाय सपरिवाराय सायुधाय सशक्तिकाय एतं मावन्न ... बलिं
दद्यात्। ततः आवाहयेत् नैरृत्यपश्चिमयोर्मध्ये ओं धउ ... ब्रह्मं चतुर्मुखं ... चक्रोर्ध्वे दक्षिण करद्वये स्रुव कमं
डलुधरो ... वामकरद्वयं वेद ... ध्यात्वा। एह्येहि सर्वाधिपते सुरेन्द्र लोकेन सा
र्द्धं पितृदेवताभिः। सर्वस्य धातास्यमितप्रभावो विशाधरं नः सततं शिवाय। जो ब्रह्मन् ... ४
तिष्ठति सांगादिमावाहयेत्। ... तेनैव ... संपूज्य। पद्म

वंशेषु किंनरेष्वनु

अपयोनिश्चतुर्वक्त्रो वेदव्यासः पितामहः । ब्रह्मा ... उमा ... तस्मै नित्यं नमो नम इति नत्वा सांगा
यितिबलिं दद्यात् ॥ ततश्च यज्ञमंडपमध्ये सुदृढो दंडो दशहस्तदीर्घः । त्रिहस्तविस्तृतो विविधवर्ण
णी इंद्रस्य स्थानं तिस्थाप्यः । ब्रह्मपूजनं तत्रैव कार्यं । ततो मंडपवेदिकास्तंभेषु सर्वेभ्यो देवेभ्यो नमः । दृष्टे
पन्नगेभ्य इति पूजयेत् । ततः पूर्वस्यां दिशि ... किविष्णुर्दिक्पालिप्यतत्रोपविश्य त्रैलोक्ये यानि भू
तानि स्थावराणि जंगमानि च । ब्रह्मविष्णुशिवैः सार्द्धं रक्षां कुर्वंतु तानि मे । देवदानवगंधर्वा यक्षरा
क्षसपन्नगाः । ऋषयो मनवो गावो देवमातर एव च । सर्वे ममाध्वरे रक्षां प्रकुर्वंतु मुदान्विताः ।
अश्वा विष्णुः ... गणेशः सह । रक्षंतु मंडपं सर्वे प्रचुरं ... सर्वतः । इत्येभिर्मंत्रैः पुष्पा
दिना प्रत्येकं संपूज्य तस्मान्नमावेश्योपि बलिं दद्यात् । ततो यजमानः साचार्यब्रह्मकः ऋत्विग्भिः प्रक्षा
लितपादपाणिराचांतः प्राग्द्वारेण मंडपं प्रविशेत् । यजमानोग्न्यायतनाद्दक्षिणत उपविशेत् । कृपाचा
र्यस्तु कुंडपश्चिमे उपविश्य प्राणानायम्य अस्य होमकर्मणि उपस्थि प्रतिष्ठां करिष्ये । ततः गत्वा स
... स्थापनपूजनादि करिष्ये इति संकल्प्य । अग्न्यायतने समंतात् कुशो
मार्जनमेखलायां निदध्यात् । ... चेखोपरि मेखलायां चेत वर्णालंकृतायां विष्णुमावाहयेत्
दकेन ... इदं विष्णुरिति मंत्रेणोपरि मेखलायां चेत वर्णालंकृतायां ब्रह्म ... न्यानमिति ब्रह्माणं । अधो मेखल
ज्येष्ठा ... मेखलायां रक्तवर्णालंकृतायां ... इति रुद्रं । एवं कुंडे स्थंडिले वाग्निस्थापनं विधाय
जायी ... वर्णयुतायां कद्रुद्रायेति रुद्रं । ... षडंगुलोपरि ईशान्यां ... सा
... देवतास्थापनं कुर्यात् । सा च कुंडान्न ... द्वादशांगुलोच्छ्रिता कार्या । तस्याः प्र
... विस्तृता ... हस्तमात्रा ... चतुरस्रा ... द्वादशांगुलविस्तारा कार्याः ।
मे ... गुरुस्तो ... प्रथमा द्वितीया तृतीया ...

एवं पंचवर्णैः सप्तदशांगुलोन्नता भवेति । तस्यां यद्देवतावा(वा)हनं कुर्यात् ॥ अथ
आदित्यग्रहपीठदेवतास्थापनं करिष्ये । प्रणवस्य ब्रह्मा ऋषिः परमात्मा देवता देवीगा-
यत्री छंदः । व्याहृतीनां क्रमेण जमदग्निभरद्वाजगौतमा ऋषयः । अग्निवायुसूर्या देव-
ता देवीगायत्र्युष्णिग्बृहत्यः छंदांसि । सूर्यावाहने विनियोगः । तत्रयह
पीठमध्ये वर्तुले द्वादशांगुले ताम्रवर्णं सूर्यं रक्तपुष्पाक्षतैः । आकृष्णेनेति हिरण्यस्तूप ऋ-
षिः सविता त्रिष्टुप् । सूर्यावाहने विनियोगः । आकृष्णेनेत्यादि । भूर्भुवः स्वः कलिंगदे-
शोद्भव काश्यपसगोत्र सूर्य इहागच्छ इह तिष्ठेति स्थापयेत् । तत आग्नेय्यां चतुरस्रे चतुर्विंशां-
गुले सोमं श्वेतपुष्पाक्षतैः । आप्यायस्वेति गौतमः सोमो गायत्री । सोमावाहने । भूर्भु-
वः स्वः यमुनातीरोद्भव आत्रेयसगोत्र सोम इहागच्छ इह तिष्ठ । ततो दक्षिणे त्र्यंगुले दक्षिणा- त्रिकोणे
मुखं भौमं रक्तपुष्पाक्षतैः अग्निर्मूर्धेति विरूपो ऽगारको गायत्री भौमावाहने । भूर्भुवः स्वः अवंती-
समुद्भव भारद्वाजसगोत्र भौम इहागच्छ इह तिष्ठेति । तत ईशान्ये बाणाकारे चतुरंगुले बुधं पी-
तपुष्पाक्षतैः । उद्बुध्यस्वेति बुधः सौम्यो बुधस्त्रिष्टुप् । बुधावाहने । भूर्भुवः स्वः मगधदेशो-
द्भव आत्रेयसगोत्र बुध इहागच्छ इह तिष्ठेति । तत उत्तरे नादीर्घचतुरस्रे षडंगुले उदङ्मुखं बृह-
स्पतिं पीतपुष्पाक्षतैः बृहस्पते अति यदर्यो बृहस्पतिस्त्रिष्टुप् । बृहस्पत्यावाहने । भूर्भुवः
स्वः सिंधुदेशोद्भव आंगिरससगोत्र बृहस्पते इहागच्छ इह तिष्ठेति । ततः पूर्वे पंचकोणे नवांगु- ५
ले प्राङ्मुखं शुक्रं शुक्लपुष्पाक्षतैः शुक्रः पराशरः शुक्रो विराट् द्विपदा शुक्रावाहने । भू

भूर्भुवः स्वः सौराष्ट्रदेशोद्भव भार्गवसगोत्र शुक्र इहागच्छेह तिष्ठ। ततः पश्चिमे धनुर्निभे द्व्यंगुले ऽप्र
स्यज्जुरवं शनिं कृष्णपुष्पाक्षतैः शमग्निरिति विहार शनैश्चरं न्यावाहने। भूर्भुवः स्वः सौरा
ष्ट्रज काश्यपसगोत्र शनैश्चर इहागच्छेह तिष्ठ। ततो नैर्ऋत्ये शूर्पाकारे द्वादशांगुले दक्षिणाभिमुखं राहुं कृ
ष्णपुष्पाक्षतैः कयानो वामदेवो राहुर्गायत्री। राह्वावाहने। भूर्भुवः स्वः राठीनसपुरोद्भव पैठीनसि
गोत्र राहो इहागच्छेह तिष्ठ। ततो वायव्ये ध्वजाकारे षडंगुले दक्षिणाभिमुखं केतुं कृष्णपुष्पाक्षतैः केतुं कृण्वन्नके
तवे केतुर्गायत्री केत्वावाहने। भूर्भुवः स्वः अन्तर्वेदिसमुद्भव जैमिनिसगोत्र केतो इहागच्छेह
तिष्ठ। ततस्तत्पुष्पाद्यैर्यथाप्राप्तैः। अधिप्रत्यधिदेवताः सर्वा गन्धपुष्पाक्षतैः पूजयेत्। त्र्यंबकं वसि
ष्ठ रुद्रो नुष्टुप्। त्र्यंबकमित्यादि। ईश्वर इहागच्छेह तिष्ठेति सूर्यदक्षिणपार्श्वे। गौरीर्मिमाय दीर्घतमा
उमा जगती। उमे इहागच्छेति सोमदक्षिणपार्श्वे। यदक्रन्द दीर्घतमा स्कन्दस्त्रिष्टुप्। स्कन्द इहागच्छेति
भौमदक्षिणपार्श्वे। विष्णोर्नुकं दीर्घतमा विष्णुस्त्रिष्टुप्। विष्णो इहागच्छेति बुधदक्षिणपार्श्वे त्रिष्टु
आ ब्रह्मन्याने गोतमो वामदेवो ब्रह्मा त्रिष्टुप्। ब्रह्मन्निहागच्छेति बृहस्पतिदक्षिणपार्श्वे। इन्द्रमे
मधुच्छन्दा इन्द्रो गायत्री। इन्द्र इहागच्छेति शुक्रदक्षिणपार्श्वे। यमाय सोमं यमो यमो नुष्टुप्। यमेहा
गच्छेति शनिदक्षिणपार्श्वे। मो षु णो घोरः कण्वः कालो गायत्री। काल इहागच्छेति राहुदक्षिणपा
बृहती र्श्वे। अयोवाडि प्रस्कण्व चित्रगुप्तो गायत्री चित्रगुप्तेहागच्छेति केतुदक्षिणपार्श्वे। ततः शुक्लं तंडु
लैरेव सर्वाः प्रत्यधिदेवताः। अग्निं दूतं मेधातिथिर्गायत्री। अग्न इहागच्छेति सूर्यवामपा
र्श्वे। अप्सु मे सोमो मेधातिथिः सोमो नुष्टुप्। अप इहागच्छेति तिष्ठतेति सोमवामपार्श्वे। स्योना मेधा
तिथिर्भूमिर्गायत्री। भूमे इहागच्छेति भौमवामपार्श्वे। इदं विष्णुर्मेधातिथिर्विष्णुर्गायत्री विष्णो

इहागच्छेति बुध वामपार्श्वे । इंद्र ज्येष्ठा नित्यसमद इंद्रस्त्रिष्टुप् । इंद्र इहागच्छेति गुरु वामपार्श्वे । इं
द्राणी वृषाकपिरिंद्राणी पंक्तिः । इंद्राणी इहागच्छेति शुक्र वामपार्श्वे । प्रजापते हिरण्यगर्भः प्रजा
पतिस्त्रिष्टुप् । प्रजापते इहागच्छेति शनि वामपार्श्वे । आयं गौः सार्पराज्ञिः सर्पा गायत्री । सर्पा इ
हागच्छतेति छतेति राहु वामपार्श्वे । ब्रह्म जज्ञानं गोतमो वामदेवो ब्रह्मा त्रिष्टुप् । ब्रह्मन्
इहागच्छेति केतु वामपार्श्वे । ततः सुरक्तं दुल्लेः । गणानां गृत्समदो गणपतिर्जगती । विनायके
इहागच्छेति राहो उत्तरतो विनायकं । जातवेदसे कश्यपो दुर्गा त्रिष्टुप् । दुर्गे इहागच्छेति शनेरु
द त्तरतो दुर्गां । तव वायो व्यश्व आंगिरसो वायुर्गायत्री । वायो इहागच्छेति रवेरुत्तरतो वायुं ।
आदिदृस्य प्रकाशो गायत्री । आकाश इहागच्छेति राहोर्दक्षिणत आकाशं । एषो उषा प्रस्कण्वोऽश्वि
नौ गायत्री । अश्विनौ इहागच्छेतं केतोर्दक्षिणतोऽश्विनौ । ततः सर्वेषामुत्तरतः । सामधानि रा
6 रीरस्तु वाहनं वाहनं परमेष्ठिनः । विश्वपाप हरो नित्यमनः शांतिं प्रयच्छ मे । इति गरुडमावाह
येत् । अग्ने नयेमं जेणपू आहोमादिकं कार्यं । इंद्र मित्रं वरुणमिति वा । क्षेत्रस्य वामदेवः क्षेत्राधि
सोमा पतिरनुष्टुप् । क्षेत्राधिपते इहागच्छेति उत्तरे क्षेत्राधिपतिं । वास्तोष्पते वसिष्ठो वास्तोष्पतिस्त्रिष्टुप् । वास्तो
ष्पते इहागच्छेति उत्तरतः । ततोऽसि कपालान् इंद्र विश्वा ... मा ... छंदसोऽइंद्रोनुष्टुप् । त्वं नो अग्ने अग्नि
गिरसो हिरण्यस्तूपो अग्निर्जगती । यमाय सोमं यमो यमोनुष्टुप् । मोषुणः प्रस्कण्वः ... गायत्री ।
तत्त्वायामि शुनःशेपो वरुणः त्रिष्टुप् । तव वायो व्यश्वांगिरसो गायत्री । सोमो धेनुं गोतमः त्रिष्टु द
प् । तमीशानं गोतमो विश्वेदेवा जगती । तवव्याघो । वपसो म । तमीशानं । ततो रवेः पूर्वेशोर्व सोमा

…वालवकरणम् सहाद्युपानिरुद्धदामोदराप्रद्युम्न… …

न्यादिसप्तयोगाः ३

येवासुकिः। सोमाग्नेतहकः। बुधो नैरृते कर्कोटकं। गुर्वग्रे पद्मं शुक्रो नैरृते महापद्मः। शनिपश्चिमे शंख

पालः। राहोः पुरः कंबलं। केतोः पुरः कुलिकं। ततो गृहे पूर्वे अश्विन्यादिसप्तनक्षत्राणि। विष्कंभादि

सप्तयोगाः। कौलवतैतलवकरणं सप्तसागराः। पश्चिमे स्वात्यादिसप्तनक्षत्राणि। वज्रादिसप्तयो

गाः। गरवणिजकरणं। सप्त पातालानि। सामवेदः। उत्तरे अभिजिदादिसप्तनक्षत्राणि सा

ध्यादिषड्योगाः। विष्टिकरणं। …राधाः सप्तयोगाः। अथर्ववेदः। वायव्ये ध्रुवसप्तऋषीश्च। ततो य

थावकाशं गंगाद्याः सप्तसरितः। सप्तकुलाचलाः। अष्टौ वसवो द्वादशादित्याः। एकादशरुद्राः ए

कोनपंचाशन्मरुतः षोडशमातरः। षड्ऋतवो द्वादशमासाः … पंचदशतिथयः … सं

वत्सराः सुपर्णो नागाः सर्पा यक्षा गंधर्वाः। विद्याधराप्सरसः सिद्धा तानि मनुष्यादय

ग्रहाणां ध्यानानि वस्थाप्याः। पद्मासनः पद्मकरः पद्मगर्भसमद्युतिः। सप्ताश्वरथसंस्थो … द्विभुजः स्यात्स

दा रविः। श्वेतः श्वेतांबरधरो दशाश्वः श्वेतभूषणः। गदापाणिर्द्विबाहुश्च कर्तव्यो वर

दः शशी। रक्तमाल्यांबरधरो शक्तिशूलगदाधरः। चतुर्भुजो मेषगमो वरदः स्याद्ध

रासुतः। पीतमाल्यांबरधरः कर्णिकारसमद्युतिः। खड्गचर्मगदापाणिः सिंहस्थो व

रदो बुधः। देवदैत्यगुरू तद्वत् पीतश्वेतौ चतुर्भुजौ। दंडिनौ वरदौ कार्यौ साक्षसूत्रकमंड

लौ। इंद्रनीलद्युतिः शूली वरदो गृध्रवाहनः। बाणबाणासनधरः कर्तव्योऽर्कसुतः सदा। करा

लवदनः खड्गचर्मशूली वरप्रदः। नीलसिंहासनस्थश्च राहुरत्र प्रशस्यते। धूम्रा द्विबा

हृद्यः सर्वे गद्दिनो ध्रियन्तामनताः । यज्ञ स्तनयन्तामिर्स केन वस्तु वर्स्या ततः षोडशो
पचारपूजा । षोडशर्चस्य पुरुषसूक्तस्य नारायण ऋषिः पुरुषो देवता अनुष्टुप् त्रिष्टुप् छन्दः
अंत्यस्य त्रिष्टुप् छन्दः । पूजायां विनियोगः । अथ न्यासः । सहस्रशीर्षेति वामकरे । पुरुष एवेति द
क्षिणकरे । एतावानस्येति वामपादे । त्रिपादूर्ध्व इति दक्षिणपादे । तस्माद्विराळिति वामजा
नौ । यत्पुरुषेणेति दक्षिणजानौ । तं यज्ञमिति वामकट्यां । तस्माद्यज्ञादिति दक्षिणकट्यां । तस्मा
द्यज्ञात्सर्वहुत इति नाभौ । तस्मादश्वा इति हृदये । यत्पुरुषमिति कण्ठे । ब्राह्मणोस्येति वामबाहौ । चं
द्रमा इति दक्षिणबाहौ । नाभ्या इति मुखे । सप्तास्यासन्निति नेत्रयोः । यज्ञेनेति मूर्ध्नि ।
अथ पंचांगन्यासः । ब्राह्मणोस्येति हृदयाय नमः । चंद्रमा इति शिरसे स्वाहा । नाभ्या आसीदि
ति शिखायै वौषट् । सप्तास्यासन्निति कवचाय हुं । यज्ञेन नेत्रत्रयाय वौषट् । सहस्रशीर्षेत्यावाहनं ।
पुरुष एवेत्यासनं । एतावानस्येति पाद्यं । त्रिपादित्यर्घ्यं । तस्माद्विराळित्याचमनं । ततः
पंचामृतस्नानं । आप्यायस्वेति सोमो गायत्री । क्षीरस्नाने । दधिक्राव्णो वामदेवो दध्यनु
ष्टुप् । दधिस्नाने । घृतं मिमिक्ष इति गृत्समदो घृतं त्रिष्टुप् । घृतस्नाने । मधुवाता इति गोतमो मधु गाय
त्री । मधुस्नाने । स्वादुः पवस्वेति वेनः शर्करा जगती । शर्करास्नाने । यत्पुरुषेणेति शुद्धोदकं । स्ना ७
नांते यज्ञमिति यज्ञोपवीतं । तस्मा [illegible] । सर्वहुत इति गन्धमक्षतां

ध्यातस्मात् ध्याइति माल्यं। पत्तु ध्यातिति धूपं। आत्मनो स्ये निदीपं। वंडमाइति नैवेद्यं। ना
म्याऽपासीदिति फलं। सप्तास्यासीन्निति तांबूलं। पद्भ्यां निदक्षिणां। नाममंत्रैः पुष्पांज
लिः। ततो वेद्युपरि चित्रवर्णरोलनेप स्तुप्पभुतं विनायकं देयं। ततः सर्पादिभ्यो यु
ओदनं। घृतपायसं मत्स्यराजं क्षीरोदनं दध्योदनं। घृतौदनं कृसरं मज्जां मांसं चित्रोदनं
वचमे सर्ववलिं दद्यात्। उपन्येनाः पायसमुक्ता लाजे सर्वे बीजापायसं। ततो ग्रहवेदीस्था
न नागे आगमका लेके वहिर्दधन्ह तावितं स्थितं कलशं पूर्वं वसंत्रे निर्दिष्यात् तदुपरि। तता
पामीति वरुणमावास्यमरुत्पत्। ततो गंगाद्याबाहनं। सर्वे समुद्राः सरितः। स्ती मा
लिकलदानदाः। आपाउपअमानस्य दुरितः कूपकारकाः। कलशस्य मुखे त्यादि। ततः पार्वता
देवदानवसंवादे मथ्यमाने महोदधौ। उत्पन्नोसि तदा कुंभ विधृतो विष्णुना स्वयं। त्वत्तो
ये सर्वतीर्थानि देवाः सर्वे त्वयि स्थिताः। त्वयि तिष्ठंति भूतानि त्वयि प्राणाः प्रतिष्ठिताः। शि
वस्त्वमेव त्वमेवासि स्वयं विष्णुस्त्वं वगऊापतिः। आदित्या वसवो रुद्रा विश्वेदेवाः सपैतृ
काः। त्वयि तिष्ठंति सर्वेपि यतः कामफलप्रदाः। त्वत्प्रसादादिमं यज्ञं कर्तुमीहे ज
लोद्भव। सान्निध्यं कुरु देवेश प्रसन्नो भव सर्वदा। ततऽपावाची ना धानं कुर्यात्। ततश्च
प्रधानकार्तनेनिरोक्ष। आदित्यं सोमं भौमं बुधं बृहस्पतिं शुक्रं शनिं राहुं केतुं ईश्व

स्मु मास्कंदे विष्णु आत्मा गोइंदु यमं काले विज्ञश्रुते। पूर्णे मपो न्मिं विष्णु मिंद्र मिंद्रा द्रां
प्रजापतिं सर्पो न्म ब्रह्मणां। विनायकं दुर्गां वायुमाकाशम। श्विनो गरुडं लोकपालान्वासु
कसं स्व्याग्निर कां दिसमिंडजिरेकैकपाश्याकुत्या एकैकपावःकीजुत्या तिलाज्याहुपकं
स्येतदशादशाहुतिभिर्लेख्यासंख्याभिम तिलाज्याहुतिभिर्यदूरोशेषेणा। स्विष्टकृतमि
त्यादि निर्वापकाले प्रतिदेवतं चतुरश्चतुरो मुष्टीन्निर्वपति अमुष्मै त्वाजुष्टं निर्वपामी
ति। एवं प्रोक्षणेपि ब्रह्मणा नानंतरं सविन्नष्टे दमुष्या इति यथादैवतं क्रमेण निर्दिशेत
ततः क्रमेणात्र यस्त्रिंशत्कालीषु श्रपयेत। ... यथानवग्रहाणां नव स्थाप्याः इतरदेवा
नामेकैकेति दश वा स्थाप्याः। एकैकं वा सर्वार्था। इध्माधाना नंतरं यजमानेन द्रव्यत्या
गः कार्यः। स च बहुकर्तृके यथाकाले प्रत्याहुति कर्तुमशक्यत्वात्सर्वाहुतिद्रव्य जाति ल
8 मनसा ध्यात्वा देवताश्चेद यथादैवतमस्तु न ममेत्येवं रूपः। ततो यजमानेन दक्षिण
वा ब्रह्मण्वारब्ध आघारावाज्यभागौ च जुहुयात। ततः सूर्याद्युद्देशेन प्रादेश
मात्रा अर्कपलाशखदिरापामार्गपिप्पलोदुम्बरशमीदूर्वाकुशाः कनिष्ठिकास्थूला अर्कादिसमिधो मधुसर्पिर्दध्यक्ताः
सूर्यादि मंत्रैः प्रतिग्रहमष्टाविंशतिसंख्या। काया क्रमेण होतव्याः। अधिदेवतानांपा
लोक्य एवतन्मंत्रैर्होतव्याः। ततस्तन्मंत्रैः संस्रुतेनाज्येनैकैकामाज्याहुतिं स्रुवेण जुहुयात ८
ततश्चरुं न्यस्तान्मंत्रैरवदानधर्मेण क्रमेणैकैकामाहुतिं जुहुयात। पंचावत्तीयेचरु

मानः प्रावर्त्तनं कार्यं । ततः सर्वचरुभ्यो [illegible] इति स्विष्टकृद्धोमः । ए
तावत् उपायार्थं एवं कुर्यात् । ततः होमार्थं [illegible] मन्त्रानुसारेण सर्पिर्यवतिलव्रीह्यादि यज
मानेनोपाकल्पितं यद्द्रव्यं तेन समिदादि मंत्रैः प्रतिदैवतं दशादशाहुतयो रुचिभिः स्तत
द्वतां मनसा ध्यायन्निरूपां सुप्राङ्मुखैव होतव्याः । ततः पूर्णाद्यादिभिः स्वाहान्ता
योह तिभिर्व्यस्ताभिः समस्ताभिश्चेति यतस्तु आहुतयः इस्येव मुपकल्पितद्रव्येण स
मिदादिसंख्याव्यतिरेकेण तस्य संख्या होम [illegible] पुरश्चरणेषु [illegible] यजमानाः यजमानस्याभी
ष्टकामः समृध्यतामिति मनसा ध्यायंतो वा स्यतां दधि देवतावि नियोगज्ञानपूर्वकं अ
ग्नौ वायुसूर्यप्रजापतीन्प्रति व्याहृतिमनसा ध्यायंतः समस्तैर्होतृभिर्जातर्चा यातं
ज्ञान्तः पवित्राः यज्ञोपवीतिनः पूर्वाह्ण एव प्राङ्मुखा उदङ्मुखा वा होमं कुर्युः । होम
संख्या वसम्यक् [illegible] बन्धनैः कार्या । यावद्धोमसमाप्तिः प्रतिदिनं होमार्थं तयोः चंदनपुष्पादिभिर्देवताः
पूजयेत् ॥ ततः पूर्णपुंस्तैः होमसंख्यां पूर्णां कुर्यात् । एवं होमं समाप्य चंदनाद्युपचारैरग्न
येति मंत्रेण स्वाहा स्वधा युतमग्निं पूजयेत् । ततः स्विष्टकृद्यागसमाप्ति नवाहुती [illegible] कुर्या
बलिदानं कुर्यात् । तत्रैवं । उपस्थापनं तस्य समंतादिक्षु दशदिक्पालेभ्यः [illegible] बलिं सदी
पर्कं दिक्पालेभ्यो दद्यात् । त्रातारमिंद्रमित्यादि । इंद्राय सांगाय सपरिवाराय सायुधाय सश
क्तिकाय एष माषभक्तबलिर्नमः ओं इंद्र दिशां रक्ष बलिं भक्ष यजमानस्यायुः कर्ता क्षेमकर्ता
तुमकर्ता शांतिकर्त्ता भवेति पुष्पाक्षततण्डुलानि [illegible] समर्पयेत् । एवं सर्वेभ्यः । अग्नि

ऽनं। दक्षिणे पद्माय सौम्य। नैर्ऋत्ये मोऽसुराः परापरा। पश्चिमे तत्त्वापामि। वायव्ये
तव वायो। उत्तरे वपे सोम। ईशान्ये तमीशानं। ईशान पूर्वयोर्मध्ये उपायै जोः। पश्चिम
नैर्ऋत्य मध्ये ब्रह्मलिङ्ग स्याने। ततो गुरुर्वेदः समंताद्भूलयो देपाः। पूर्वे उपान्तह्णनैत्यादि। आदि
त्यास्य सीगाय सपरिवाराय ईश्वराग्निरूपाधिदेवताप्रत्याधिदेवतासहितायेत्यादि। उपा
ज्नेय आप्यायस्व सोमाय उमारूपाधिदेवताय॥ ततो दक्षिणे उपाग्निमूर्धा। तोमाय स्कंदरू
मिरूपाधिदेवताय॥ ईशाने उद्बुध्यस्व बुधाय नारायणाविष्णुरूपाधि। उत्तरे बृहस्प
ते। बृहस्पतये ब्रह्मलिङ्गरूपाधि। पूर्वे शुक्रः शुक्रान शुक्रायेन्द्राणीरूपाधि। पश्चिमे श
मग्नि। शानये प्रजापतिरूपाधि। नैर्ऋत्ये कपालः। राहवे कालसर्परूपाधि। वायव्ये
केतुं कृण्वन्। केतवे चित्रगुप्तब्रह्मरूपाधि। वेत्तु नरनागगणानां वा। गणपतये
१ ऋद्धिबुद्धिसहितायेत्यादि। जातवेदसे दुर्गायै इत्यादि। तव वायो। वायव इत्यादि। उपादि
त्यनस्य। आकाशायेत्यादि। एकोऽपा। उपश्चिमामित्यादि। सामधानेशरीरस्त्वा
ऽनेपरमेष्ठिनः। विषपापहरो नित्यमतः शांतिप्रय[illegible]मे। गरुडायेत्यादि। वास्तो
ष्पते। वास्तोष्पतये इत्यादि। ततो मिहा बहिः कुंकुमादिरक्तैरक्तपुष्पादि पूते सदीपैः
सदाहिशो क्षेत्रपालाय दद्यात्। क्षेत्रस्य पतिना क्षेत्रस्य वामदेवः क्षेत्रपत्य नुरुपाहे २
क्षेत्रपालाय रूतन्नेतपिशाचराक्षसशाकिनीडाकिनीवेतालादिपरिवारसहिताये

वि क्लो नुकुं भाते पितरिति पंचदशानो गन्धमदो रुद्रा स्त्रिष्टुप् ... रायां ॰ मन्त्रे पिता॰

दि । इमं बलिं मूढे साऊर्ध्वा मि रो न वाय तु भ्य घे हे प पेतानि ॰ त्र हा लित पाद पाणि
रा वां नो देश कालौ स्मृ त्वा । अत स्या ल दे हो म स्य पूर्णा ना । सि ध्य पं पूर्णा कु ति हो ष्ये इति सं
कल्प्य । स्त्रु चि द्वा द श गृ ही ते च तु र्गृ ही ते वा ऊ र्ध्वं अ त्वा व सु पु तं ना लि के रा दि यु तं फ लं च
द ना दि यु तं त दु प रि नि धा य पू र्णा कु तिं य ज मा नो यो र श्व आ या पी ऊ कु या त । त त्र मन्त्राः । स्त्रु
द्रा द्व मि रि ति त्र य स्य गो तु मो वा म दे वो मि त्रि ष्टु प् । पू र्णा कु ति ॰ । मू र्द्धा नं दि वो वा ई स्य त्सो प
र द्वा जो । त्रि ष्टु प् । पू र्णा कु ति हो मे वि नि ॰ । पु न स्त्वा दि त्या रु द्रा दि त्या त्रि ष्टु प् । पू र्णा ॰ पू
र्णा द र्वि वि श्वे दे वाः श त क्र तु र नु ष्टु प् पू र्णा कु ॰ । ध म मे ते वा म दे व उ पा यो ऊ ग ती । पू र्णा ॰ स्वा
हा का रे णा ग्नो । द्वि पे त । पू र्णा कु ति मु त्त मां कु र्वी ती ति प ठे यु ः । य ज मा न स्तु इ म म्य ये वै श्वा
न रा य व सु रु द्रा दि त्ये भ्यः श त क्र त वे उ प ज्य ज न म मा ते ज्ञ ते ता । न तो व सो र्द्धा रा । त त्रा
य प्र का रः । व ङ्क्त रु प रि स्त न द्व पं वि ध्य ता मो दु म्ब री कृ त्य म को ट रां वा कु । मा त्रां स्त्रु
द्री स्तु वे पू र्णा ग्रां नि धा य त दु प रि श न व लो नि र्ध त न नि र्म ल घ न पू रि त ना यो य व मा त्र च्छि द्रे
णा ज्य मु र्वी ना म रु प रि व सो र्द्धा रां पा त ये त् । त स्यां व द्ध ते धा रा यां स्तु कू र्म णा लि क या ग्नौ ए
त स्या म न्य पा दि नि स्त त्का ति सा व ष यु ः । उ प स्मि म्मी ल इ ति न वा नो म धु च्छ दा ऋ षिः । उ प मि द्दे व
ता गा य त्री छ न्दः व सो र्द्धा रा पा वि ॰ । उ प स्मि म्मी ले । ९ वि ला र्त्त कं इ ति ष ण्णां दी र्घ त मा वि ष्णु र नु ष्टु
प् ॰ व सो र्द्धा रा यां ॥ स्वाहि ख्या । ११ । म रु ते वै श्वा न रा सा म्नो वै श्वा न र ऋ षिः । वै श्वा न रो दे व ता त्रि
ष्टु प् छ न्दः । ष ष्ठा वृ ह ती छ न्दः । व सो र्द्धा रा यां । जो ष सा म्नो न र ह्वा ऊ ऋ षिः । वै श्वा न रो दे व ता
त्रि ष्टु प् । व सो र्द्धा रा यां । ९ वं व सो र्द्धा रां वि धा य य जा मा र व पू र्णे पा त्रं वि मो का दि कू र्म

शेषं समापयेदाचार्यः। ततो वरगात्रमेणा कुचितं उदङ्मुखः प्राङ्मुखस्य यजमानस्य
स्तत्रयः संपातनं कुर्यात्। तद्यथा। शिवा आपः सन्त्विति जलं। सौमनस्यमस्त्विति पुष्पं। अ
क्षतं चारिष्टं चास्त्वित्यक्षतान्। दीर्घमायुः श्रेयः शान्तिः पुष्टिस्तुष्टिश्चास्त्विति पुनर्जलं। मया
प्रवीणियोगेन लक्षहोमप्रभृत्यपशोनयः कृतो होमस्तस्मात् प्रभूतमन्त्रैः पत्नीयस्य संप
द्दे। ततो गुरुर्वेदिसमीपस्थकलशादकेनैव पूर्वपत्र्यैव कुदङ्मुखा आचार्यविंशतिर्हि
द्दे। ततो गुरुर्वेदिसमीपस्थं कलशादकेनैव पूर्वपद्धवैरुदङ्मुखः आचार्यं विंशतिर्हि
तः प्राङ्मुखं सुखं बन्धुप्रविष्टं यजमानं अभिषिञ्चेत् पुरश्चिरेके पत्नीयामग्रागे। सद्युद्दज्ये
तः प्राङ्मुखं वृद्धं बन्धुप्रविष्टं यजमानं अभिषिञ्चेत्पुरश्चिरे के पत्नीयामग्रागे। सद्युद्दज्ये
शाः। उपदीप्यामित्यादि। पौराणिकास्तु। सुरास्त्वामभिषिञ्चन्तु ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः। वा
सुदेवो जगन्नाथस्तथा संकर्षणो विभुः। प्रद्युम्नश्चानिरुद्धश्च भवन्तु विजयाय ते। आ
खण्डलोऽग्निर्यमो वा नैरृतिस्तथा। वरुणः पवनश्चैव धनाध्यक्षस्तथा शिवः।
ब्रह्मणा सहिताः सर्वे दिक्पालाः पान्तु ते सदा। कीर्तिर्लक्ष्मीर्धृतिर्मेधा पुष्टिः श्रद्धा क्रिया
मतिः। बुद्धिर्लज्जा वपुः शान्तिः कान्तिस्तुष्टिश्च मातरः। एतास्त्वामभिषिञ्चन्तु देवपत्न्यः
समागताः। आदित्यश्चन्द्रमा भौमो बुधजीवसितार्कजाः। ग्रहास्त्वामभिषिञ्चन्तु राहुकेतुश्च
तर्पिताः। देवदानवगन्धर्वा यक्षराक्षसपन्नगाः। ऋषयो मनवो गावो देवमातर एव च।
देवपत्न्यो द्रुमा नागा दैत्याश्चाप्सरसां गणाः। अस्त्राणि सर्वशस्त्राणि राजानो वाहनानि
च। औषधानि रत्नानि कालस्यावयवाश्च ये। सरितः सागराः शैलास्तीर्थानि जलदा
नदाः। एते त्वामभिषिञ्चन्तु सर्वकामार्थसिद्धये। एवमभिषेकानन्तरं सर्वौषधीभिरनुलि १०
प्तः शुद्धोदकेन स्नात्वा शुक्लमाल्याम्बरानुलेपनधरः सपत्नीको यजमानः प्रसन्नचेता आ
चार्याय दद्याद्दक्षिणां दद्यात्। आचार्यो यथाशक्त्या पूर्णपात्रं तस्मै लक्षनामिमं गामिदं च

हिरण्यीसप्रदद्यादेवं दद्यात अन्यस्मोपि । तत्र क्रमः । उदङ्मुखोपविष्टेभ्यः स्वयं प्रा
ङ्मुखोपविष्टः कुशाक्षतयवपाणिः । कपिले सर्वभूतानां पूजनीयासि रोहिणी । तीर्थदे
वमयी यस्मादतः शान्तिं प्रयच्छ मे इति मंत्रं पठित्वा । ॐ धेन्वादि समुच्चार्य नतसन्ह होमा
रब्धकर्मप्रतिष्ठासिध्यर्थमेतां दशावपि ...धेनू रुद्रदैवताममुकगोत्रे
त्रोमुकशर्मा खाध्यायिने अमुकशर्मणे सविल्पादक्षिणां संप्रददे श्रीसू
र्यः प्रीयतामिति दद्यात् ताम । निधाय तत्सचिक्करेषु गदकं निक्षिपत् । ततः
सर्ववादवं । पुण्येस्त्वं शंखपुण्यानां मंगलानां च मंगलं ॥ विष्णुना विधृतो
नित्यमतः शान्तिं प्रयच्छ मे इति सोमाय शंखं । धर्मस्त्वं वृषरूपेण जगदा
नंददायकः । अष्टमूर्तेरधिष्ठानमतः शान्तिं प्रयच्छ मे इति भौमाय रक्तं र
षं । हिरण्यगर्भगर्भस्थमिति बुधाय सुवर्णं । पीतवस्त्रयुगं यस्माद्वासु
देवस्य वल्लभं । प्रदानात्तस्य मे विष्णुरतः शान्तिं प्रयच्छ मे इति गुरवे
पीतवाससी । विष्णुस्त्वमश्वरूपेण यस्मादमृतसंभव । चंद्रार्कवाहनो
नित्यमं दति शुक्राय श्वेताश्वं । यस्मात्त्वं पृथिवी सर्वा धेनुः केशवसं
...च्छागां । यस्मादयसक
न्निभा । सर्वपापहरा नित्यम...

माणिनयाधीनानि सर्वदा कृत्वा ... वादीनि ततः इति राहवे श्री
पसंाय स्मात्त्वं सर्वयज्ञानां अंगं चैव नत्र कीर्तितः । घा नं विनावसोनि
स्मं तः इति केतुका गाः एत त्स सर्वद शा मुलं ज्ञेयं । अथ यं मुख मोद दि णाप
देः । यज्ञा स र्वे प्यो पिद श्यदशा गा वल्व दक्षिणा यज्ञा स र्वे प्सः ... वर्णमेव ।
शी कौ स त्यां शाय्या रत्नोनि ... मि रप्यष्टि कोद याः । यस्मादे ... शयनं
कि शा व स्य त्रि व स्य चा शय्या म म ाप्य ... न्या स्कंद त्तो ज न्म नि ज न्म ता ति
दशा दशाप्पाः । यथा रत्नेषु सर्वेषु सर्वे दवीः प्र कीर्तिताः । तथा शा
त्रि य ष्ठी तु रत्न दा ने न मे सु ... दति रत्नानि । यथा ... मिश्र ... नस्यव ... ना
हं ति शोज ... । दनाल्प न्या नि ामशांति ... मि दानोऽ ... विदि ह ति ... ः
एवं दक्षिणां दा चाम ह पी ठ दवता नागंधाद्यु प चारैः ... रत्न जां नि वेद्य श्री
वा रत्नं जा नामि । अपराध सहस्त्राणि । य स्य ... त्या । मंत्रहीनमिति पठे
द मां व ज त्रि ष ... स्य ते । अरे ... मित ... यः । या ... द व गणाः सर्वे
पूजामादाय पार्थिवी । इष्ट का म ... सिध्यर्थं पुनारागमनाय च । इति पु
... नत्र से पे ग्रह पीठ दव ताः वि स ज्यं । ग्रह पीठ ... ो यस्का ११

युतमाचार्ययिदद्यात्॥ ततो ग्निं संपूज्य गच्छ गच्छ सुरश्रेष्ठ स्वस्थाने परमेश्वर। यत्र ब्रह्मादयो देवास्तत्र गच्छ हुताशन॥ साग्निं विसर्जयेत्। ब्रीं मंत्रादेवतादेवताश्च याभ्यो देवगणाः सर्वे पूजामादाय पार्थिवीं इष्टकामप्रसिध्यर्थं पुनरागमनाय च॥ इति विसर्जयेत्। ततो ब्राह्मणानाकायुपचारयुतैर्मंडपमाचार्याय दद्यात्॥ ततः होतस्थल कृतहोमकर्मणः संख्यातान् ब्राह्मणान्यथोपपन्नेनान्नेन तर्पयेत्। ते सप्तविंशतिसंख्याकान् ब्राह्मणान्भोजयिष्यामीति संकल्पयेत्। तथा संख्याकानपि नवसंख्याकान् ब्राह्मणान्भोजयिष्यामीति संकल्पयेत्। पाकान्नभोजयेत्॥ ततो ब्राह्मणेभ्यः दक्षिणा चरु निर्वापं चरु निर्वपेत् कर्मयाथाय कृतस्य पाकालंयथाकालंयथादेशं। यथाविधि। ततः होमकर्मणि तेनश्री स्वस्त्यादि यः प्राप्नोति तस्य कर्मणः परिपूर्णमस्त्विति जलं क्षिपेत्॥ ततः सदस्याय दद्यात् ततः पुण्याहवाचनं कृत्वा हीनं मंत्रहीनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं जनार्दन। यत्पूजितं मया देव परिपूर्णं तदस्तु मे॥ इति। ततः मन्त्रहीनं स्वरहीनं वर्णहीनं विधिहीनं ब्राह्मणानां वचनात् सर्वं परिपूर्णं भवत्विति वाच्यं। ततः सन्मनेन यजमानेन ब्राह्मणानां वचनात् सर्वं मन्त्रच्छिद्रमस्त्विति सर्वे वदेयुः। ततस्तेषां मंत्राशिषो गृहीत्वा ताम्बूलादि नवविस्तमच्छिद्रमस्त्विति सर्वे वदेयुः। ततस्तेषां मन्त्राशिषो गृहीत्वा ताम्बूलदानेन संतोष्य स्वयं सुहृन्मित्रादियुतः सो ब्राह्मणान्भोजयित्वा दीनानाथांश्च यथाशक्त्या दत्त्वा संतोष्य स्वयं सुहृन्मित्रादियुतः सो ... नेन विधायस्तु ग्रहयज्ञ समाप्तः॥ ... एवं ...

...नि सर्वदा...
...र ते सि... ...नात्र संशयः ... महादेवो जगत्पतिः ... मस्तु कर्तव्योदीनव
तं ग्रहेन वे...तः सर्वान्नवाप्नोति कर्वन्या मानिवान तः ... ते शिवलो
के च वसत्यादित्यमनुजलैः यच कल्प शतान्यष्टौ व घमोक्षमवाप्नुयात् ॥ स
कामो यदि कुर्वन्तु यात्र ... मं यथा विधि ॥ सर्वकामानवाप्नोति पदं चानंत मक्ष
तो पुत्रार्थी लिभते पुत्रान्धनार्थी लभते धनं ॥ भार्यार्थी लभते भार्यां कुमा
री च पतिं ॥ ... राज्यस्तथा राज्यं श्री कामः श्रियमाप्नुयात् ॥ यं यं प्रार्थयते कामं
तं तं प्राप्नोति पुष्कलं ॥ निष्कामः कुरुते यस्तु परब्रह्माधिगच्छति ॥ ६ ॥ इति लिं
गे सोमप्रदक्षिणसमाप्तिः ॥ श्री ॥ शुभमस्तु ॥ लिखितं नारायण...लिखितं ॥
श्रीरस्तु ॥ शुभं भवतु

१२